

TELEGRAFUL ROMÂNULUI.

Telegraful este de două ori pe săptămână: Duminică și Joi. — Prenumerarea se face în Săbiiu la expeditorul foiei pe afară la c. r. poste cu bani găta prin scrisori francate, adresate către expeditorul. Prețului prenumerării pentru Săbiiu este pe anu 7 fl. v. a. iar pe o jumătate de anu 3 fl. 50. Pen-

Nr. 83. ANULU XX.

tru celelalte părți ale Transilvaniei și pentru provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. iera pe o jumătate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. și țeri streine pe anu 12 1/2 anu 6 fl. Inseratele se plătescu pentru întâia ora cu 7 cr. sirulu, pentru a două ora cu 5 1/2 cr. și pentru a treia repetiție cu 3 1/2 cr. v. a.

Săbiiu, in 15/27 Octomvre 1872.

A c t e.

Ni se comunica spre publicare ornatorele acte ale comitetului național românesc ales în 5—6 Maiu a. c. și adresa mai întâiu o adresa către ambii Metropoliți români din Transilvania și unu raportu alu comitetului la care adresa de mai susu este alaturată că acelu.

Eata actele :

Escelentia !

Cându acestu comitetu, spre indeplinirea punctului alu 2-lea alu programei conferinței naționale din 5—6 Maiu, adeca de a se stabili o procedere solidara în tîenut'a politica a românilor din Transilvania prin unu congresu național — și-au luat libertatea prin adresa din 7 Maiu a. c. a Ve rogă, că sa primiti — ambii Metropoliți naționali — conducerea cauzei naționale și sa luati inițiativ'a pentru conchiamarea unei conferințe generale ; — atunci amu satisfacutu prin această rogare dorinței unei mari părți a românilor transilvaneni.

De atunci încôce s'au convinsu acestu comitetu, precum ori-ce român, ca acea dorința este a tuturor românilor, căci după împartășirile făcute de către cluburile naționale locale acestui comitetu, după vocea jurnalelor române și alte esperiințe făcute, totii români, fără deosebire de colora politica, dorescu solidaritatea și înțelegerea comuna în unu congresu național ; deci nu numai noi, ci — potemu dice națiunea întreaga, Ve chiama pe Esc. Vostre, că sa o intruniri în unu congresu spre stabilirea unei tîenute solidari.

Amintimu dara cu atâtu mai mare bucuria, ca Escel. V. a-ti primitu acea rugare a noastră carea s'au prefacutu în a tuturor românilor din Transilvania și totu odata a-ti esoperatu și concesiunea înaltului regimu, după carea congresulu are sa se tîena după finirea alegerilor de deputati dietali, carea déjà s'au apropiatu.

Deci până acum nu s'au ivitu nici o pedeca în contr'a efectuării congresului național, și nici prin conferința tîenuta la Alb'a-Iuli'a în 2 Iuniu a. c. carea au atinsu numai cestiunea participării la alegerile dietali, indigitata în punctulu 1-ii alu programei conferinței românilor transilvaneni din 5 Maiu ; ba, tocmai acestu incidentu, ce au aparutu în miscarea politica a românilor, au doveditu și mai mare necesitate, pentru unu congresu național, precum ne-amu esprimatu noi în manifestațiunea noastră din 24 Iuliu (5 Iuliu) a. c. (nr. 51 „Tel. Rom.“)

În acceptarea congresului, acestu comitetu, din partea sea — după promisiunea data în apelulu din 8/20 Iuniu a. c. („Tel. Rom.“ nr. 47) adresatu publiculu român, au elaboratu unu materialu despre cauzele și postulatele românilor, pe care avemu onore a Vi-lu substerne aici sub ./, carele s'au publicatu și s'au impartitu în toate locurile, spre a prepară pe poporul român din Transilvania până la tîenerea congresului, fără de a prejudecă noi prin acestu opu cătu mai putienu altoru pareri a conaționalilor nostri.

Cu aceste descoperiri ne grabimu a ne adresă către Esc. V. vedindu, ca alegerile dietali se apropie de finitu și conchiamarea congresului se face urgenta.

Precum în prim'a noastră adresa, asiă și acum lasămu această conchiamare, modalitatea, locul, și toate cele împreunate cu această cestiune, la înțelegerea judecată a Esc. V. ; ne permitemu inse, a ne descoperi în privința modalității conchiamării, o parere a noastră, neprejudicatoria, și adeca, de a se conchiamă la congresu :

1) totii fostii membrii ai congreselor naționale din 1861 și 1863, și pre lângă acesti'a

2) a tramite fia-care jurisdicțiune politica, prin clubulu ei naționala câte 2—3 membrii acreditați,

3) a se invită și deputatii români, ce voru fi aleși pentru dieta, cugetându ca această modalitate de o parte aru aprobă bun'a înțelegere, ce domnea mai înainte în națiune și între conducătorii ei, aru esprima increderea în barbati, cari au promovatu cauz'a naționala și în actele lor ; iera de alta parte aru avea ocaziune a reprezentă pre națiune în congresu atâtu inteliginți'a cea vechea și esperta în cauzele naționale, cătu și o surescintia noua a ei.

Cu asemenea descoperiri ne-amu adresatu totu odata și către Esc. Sea Présântitulu Metropolitu gr. cat. Dr. Ioanu V a n c i ' a.

Escel. Sele Présânt. Archiepiscopu și Metrop. gr. or. A n d r e i u Baronu de S i a g u n ' a.

Urméza acum raportulu comitetului :

Cătra publiculu român !

După o îndelunga așteptare zadarnică, ce se va justifică mai la vale, subsemnatulu comitetu alu conferinței naționale, tîenute în Săbiiu la 5—6 Maiu a. c., după devis'a sea : de a nu ascunde afacerile sea în cauz'a națiunii, se simte, îndemnatu a dá publiculu român urmatoriulu raportu despre lucrările sea și a-si chiarifică pusețiunea sea.

Este conosecutu, ca comitetulu acest'a au primitu sarcin'a, de a pune în lucrare programulu de activitate alu susu amintitei conferințe și adeca :

1) a îndemnă pre români sa participe la alegerile dietali ;

2) a midiloci apoi prin Metropolitii naționali convocarea unui congresu spre statorirea unui programu național și a solidarității.

Scopulu ce l'amu urmaritu prin aceste actiuni au fostu, de o parte, așterea drepturilor națiunii și a părților ei cu midilóce legali, iera de alta parte, impacarea intereselor și pretensiunilor națiunii române cu sistem'a domnitoria în statu ; fiindu noi convinsi, ca numai această direcțiune politica póte sa fie salutară pentru români în tempulu și în impregiurările de fatia.

Atâtu tendințele cătu și lucrările noastre se vedu limpede din actele comitetului, publicate până acum, și anumitu din protocolulu conferinței din 5—6 Maiu și adresele îndreptate către ambii capi bisericesci naționali (publicate în nr. 36 „Tel. Rom.“) ; din apelulu acestui comitetu din 15/27 Maiu (nr. 40 „Tel. Rom.“) ; din harthiele noastre îndreptate către cluburile naționale și alte instructiuni către inteliginți ; din manifestriunile comitetului din 8/20 Iuniu și din 24 Maiu (5 Iuliu) nr. 47 și 51 „T. Rom.“ ; și în fine din elaboratulu comitetului despre „Caus'a româna la 1872“, că materialu pentru unu programu național, pe carele atâtu în jurnale, cătu și în brosiuri l'amu impartasitu publiculu român, spre a-lu prepară despre cauzele națiunii pentru așteptatulu congresu național.

Cu toate acestea tendințe bune și lucrări neobosite — pre cari cu consciința curată și liniscita le supunemu judecătii opiniunii publice și a istoriei — și pre lângă toate midilócele noastre m o r a l i , — căci de alte midilóce noi nu amu dispusu — totusi nu ne-amu potutu bucură până adi de rezultatulu doritu.

Pre la începutulu alegerilor dietali cea mai mare parte de români, mai în toate cercurile electorali eră preparata și declarata pentru activitate și participare la alegeri.

După ce inse, tocmai în decursulu alegerilor, o conferința conchiamata de către 3 barbati pre 27 Iuniu a. c. la Alb'a-Iali'a s'au enunciatu ierasi pentru remanerea românilor în passivitate, apoi se scie pretutindeni — ca au urmatu între alegatorii români astfelu de confusiuni, cari au produsu astfelu de rezultate, de cari se rusinéza fia-care român adeveratu.

Înțelegendu acestu comitetu, ca pre lângă toate

din nou dechiarat'a passivitate, ierasi cu ocaziunea acelei conferințe, vre-o 3—4 barbati, cari au fostu și suntu conducătorii ideii de passivitate absoluta, s'au intratu în o conferința privata la Blasiu, și au intratu în nescari pertractări despre cauzele naționale cu Escelentia Sea dlu ministru-presedinte, înaltu cărui'a iau asternutu și unu memorialu, amu crediutu și amu așteptatu, ca acelea lucrări se voru impartasi publiculu român, ca acest'a și cu totii dimpreuna sa scie, ce se tractéza despre elu, și noi sa ne scimu orientă în afacerile noastre, că nu cum-va și aci sa apara colisiuni.

După ce despre toate acestea nimic'a nu au strabatutu la lumina, și voindu acestu comitetu a pasi la indeplinirea punctului alu 2-lea alu programulu conferinței din 5—6 Maiu, în privința congresului național, a cărui tîenere eră déjà concésa de înaltulu regimu, comitetulu în o sedinția a sea au invitatu și pre on. dnu Elia Maceleriu, că pre unu primu conducătoriu alu passivității, și membru amintitei conferințe dela Blasiu, cărui'a i s'au impartasitu fratiescu scopulu comitetului, și s'au rugatu a ni dá desluciri, ca ore nu s'aru alteră conchiamarea congresului prin lucrările și inițiativ'a luata de către acei 3—4 barbati la Blasiu, că sa evităm ori-ce conflictu în cauzele națiunii.

Primindu noi dechiaratiuni multiamitóre, și ca adeca congresulu este de toti doritu, și lucrările conferinței de 3—4 barbati aru fi afaceri mai multu private ale lor, nu au intardiatu comitetulu acest'a, a se adresă cu rugarea dte 10/22 Iuliu 1872 ce aceldemu aici *) către a m b i i Metropolitii naționali, pentru convocarea congresului.

Escelentia Sea Archiepiscopulu și Metrop. A n d r e i u Baronu de S i a g u n ' a , primindu rugarea, ne-au impartasitu, ca fără amenare se va pune în contielegere cu colegulu seu Esc. Sea Metropolitulu Dr. I o a n u V a n c i ' a , comunicându-i și o modalitate despre compunerea congresului. Înaltu acest'a inse după unu scurtu tempu au rescrisu, ca după ce cursulu trebiloru naționali la dorința mai înalta a luat alta direcțiune prealabila, e de parere, ca inca nu a sositu tempulu că sa se conchieme adunarea naționala preatinsa.

Amu așteptatu dara, că din partea aceluor barbati, cari au intratu în aceste tractatiuni cu înaltulu regimu, se fimu noi, séu publiculu român incunoscintiati despre rezultate, spre a ne puté orientă în ulteriorii nostri pasi, pre cari amu aflatu cu cale mai bine a-i amenă, decâtu că sa se mai nasca noue confusiuni și neînțelegeri, căci cuprinsulu amintitulu memorialu alu celuor 3—4 barbati, nici până astadi nu ni este conosecutu.

În cele espuse până aici se justifică intardierea noastră. Dara totu odata de aci se va convinge fia-care român adeveratu, ca pusețiunea acestui comitetu au devenitu atâtu de grea, încátu elu nu mai póte luă responsabilitatea asupra-si, pentru neeresirea programulu seu.

Pre lângă aceea, ca comitetulu nu au slabitu din activitatea sea, precum nici pre viitoriu nu se va abate dela principiile sea, ci va fi totu-déun'a gat'a a lucră pentru realizarea lor, deca națiunea 'lu va rechiamă și inteliginți'a româna i va dá concursulu ei ; totusi comitetulu, fatia de criticele și tristele impregiurări, în cari se afla români nu au lasatu din vedere nici odata acea precautiune, că sa eviteze cătu se póte ori-ce noue confusiuni, noue neînțelegeri și noue stricaciuni în cauzele națiunii, căci nu ambițiunea sea în lucrările sea, ci cugețulu curatu, de a conlucrá spre îmbunatatirea sortiei poporulu nostru, pre cătu ne ajungu poterile, iubirea de cauza naționala, și sinceritatea către conaționalii nostri, ne-au domnitu pre noi.

*) Vedi mai susu.

Lasăm dăra să ne judece pre noi și pre adversarii parerilor și principiilor noastre, națiunea însăși.

Sabiu, 19/27 Oct. 1872.

Paulo D o n c ' a m. p.
presedinte.

Dr. Ioan B o r c i ' a, m. p.
vice-pres.

Dr. Ilariu P u s c a r i u, m. p.
notariu.

Delegatiunile au primit după a trei-a cetire legea financiare pentru 1873 și au decisu amânarea creditului suplementariu pentru confiniile militare până la sesiunea cea mai de aproape și apoi s'a încheiatu sesiunea prezenta. Conte Andrássy multimesee în numele Maj. Sale pentru diligența și paciența delegatiunilor; iera în numele ministeriului pentru increderea și spriginul ce l'au aflatu la delegatiuni. În delegatiunea austriacă constatăza presedintele Hopfen, ca erogatele comune pre a. 1873 voru fi numai cu 3 $\frac{1}{2}$ milioane mai mari că în anul trecut și ca pentru Cislaitani'a cuot'a e cu unu millionu mai mica, în fine ca în urm'a declarațiunei date de regimu bugetulu normalu pentru armata nu se va mei urc'a în anulu venitoriu.

Ce privesce creditulu suplementariu pentru confiniile militare aflam următoarele: În bugetulu pentru 1869 s'a sistatu o anticipatiune de statu ce trecea preste unu milionu, precându pentru anulu 1870 se aplică 200,000 fl. de siguru nu pre lângă acea presupunere, ca banii acesti'a voru fi de ajunsu spre acoperirea trebuințelor, ci pentruca la statorirea bugetulu pentru 1870 încă nu se sciea, dase-voru confiniile militare în administratiunea Ungariei séu nu. În fapta acést'a nici ca s'a intemplat; post'a și telegrafulu precum și serviciulu sanitaru din confine s'au transpusu numai în 1 Ianuariu 1871 regimulu ungrescu și asiá ministrulu de resbelu — afara de aplicatiunii 100,000 fl. cari erau numai pentru administratiune și alimentatiunea trupelor — fiinduca confiniile erau pre atunci încă subordonate ministrulu de resbelu au spesatu pentru serviciulu telegraficu, postulu, sanitaru precum și pentru remonte liferate de minis-

terulu comerciale ungrescu alte 311,000 fl. tre-cătoare preste bugetulu statoritu. Pentru aceste se cere acum indemnitate. Delegatiunea ungresca au și datu din parte-'si indemnitatea; comitetulu delegatiunei austriace a fostu inse de parerea ca sum'a acést'a de 311,000 sa cada asupr'a Ungariei, carea sa o și rebonifice miuisteriului comunu de finencie. După cele de mai susu vedemu, ca o decisiune definitivă în privința acést'a nu s'a potutu aduce, ci afacerea este amanata pre alta sesiune delegatiunale.

Dr. Swetozar Miletici este bolnavu greu, se dice ca e lovit de guta. „Frbl.“ din Vien'a i dedica unu articulu de fondu. Ea lu numesce „profetulu“ serbiloru din Ungari'a și recunósce ca elu a sciutu sa dea multu de lucru ministeriului ungrescu cu „agitatiunile“ sele inscenate între serbi, ba i aserie și o participare morale la mórtea principelui Michale, carele fu omoritu în Topsider. Aceeasi fóia recomanda regimulu ungrescu, sa se folosésca de ocaziunea adusa de morbulu și eventualea mórte a dlui Miletici guvernandu în Ungari'a după principiile dreptăției, până nu se va sculá alu doilea Miletici între serbi, căci celu din urma, de și nu aru posede capacitatea celui dintâiu, gasindu terenulu pregatitu, aru puté lesne continuá agitatiunile serbesci în detrimentulu statului.

„A. A. Ztg.“ primise în 13 Octobru o impartasire din carea se vede ca în părțile dalmatine încă nu s'a stemperatu spiritulu nelinisciei. După impartasirea amintita, Archiducele Ferdinand Este, carele sosise în Triestu în celu mai strictu incognito, a conferitu cu Archiducele Albrecht, carele caletori în tempulu din urma în Dalmati'a. Conferința, se dice, ca a motivat'o conjuratiunea descoperita, care avea de scopu insurectiunea peninsulei ilirice, la carea aveau sa participe montenegrii, crivosianii, până și croatii; actiunea cestoru din urma erá sa se indrepte în contr'a Ungariei. Se póte ca tóta scirea e de a se reduce la o scire de sensatiune.

Diet'a prussiana s'a redeschisu în 22 Octobru a. c.

La alegerile suplementarie în adunarea nationala francesca au invinsu republicanii mai în tóte cercurile.

În Constantinopole s'a intemplat lucruri de cari se interesăza multu lumea politica. Mitad pas'i'a, renumitu pentru severitatea cu carea procedea în contr'a Bulgaritoru, precându se aflá guvernatoru alu vilaietulu dela dunare, ajunsese mare veziru în loculu lui Mahmud, despre care se presupunea ca este unu adictu politicei rusesci în orientu și care din caus'a acést'a și alte inca, caduse în disgrati'a sultanului. Dilele fericierei lui Mitad fura scurte, pentruca lumea este surprinsa de scirea caderei acestuia, fără de a se sci caus'a acestei schimbări subite. Se presupune între alte ca Mitadu eru fi provocatu o suma de conflicte între principatele ce se afla sub suzeranitatea Portiei.

Alta scire nu de mai putiena importantia este, ca Germani'a va fi reprezentata în Constantinopole de dlu de Keudell, carele este mân'a cea drépta a principelui Bismark. Tramitarea acestui diplomatu la Constantinopole se explica de unu precursoriu alu unoru eveneminte, ce au sa se desfășure în currendu în orientu, cari voru fi un'a și aceeasi cu începerea deslegării cestiunei orientului; cestiune ce planeza demultu cá o povera de plumbu asupr'a diplomatiei europene.

În Brusel'a se deschide în 29 Oct. n. o conferința, carea sa discute referințele israelitoru din Romani'a. Din Angli'a se scire, ca la conferința va luá parte și unu evreu renumitu pentru apologiele sele în favórea israelitoru, Moise Montefiore.

Drumul de feru Lembergu-Cernauti-Iassi.

Desordinele constatate de guvernulu Austro-ungaru în administratiunea călei ferate Lembergu-Cernauti-Iassi amu motivatu o adresa fórté energica a ministrulu de agricultura și comerciú cătra consiliulu de administratiune.

Publicám în extractu acea adresa pentru ca ea ne arata lamuritu în ce consista neajunsurile administratiunei acestei căi. Déca aceste au ajunsu până la asiá gradu încátu sa provóce pre guvernulu austriacu la atare mesuri, atunci ce trebuie sa gán-

FOISIÓRA.

Cronicele României.

Prefacia la a dóu'a editiune.

(Fine.)

Cá pregătire la acésta viitória istoria, credu a contribui și eu prin publicarea colectiunei complete a cronicelora române, câte ni suntu cunoscute și pastrate până astadi. Bá sustienu, ca până la publicarea unei istorii nationali, totu letopisetiile scrise de betránii nostri, cu tóte defectele și neindeplinirile lor, suntu cea mai buna și mai interesanta istoria a României!

D. B. Hasdeu, ale cărui lucrări, merite și aptitudine rara pentru istori'a țierei, sum eu celu dintâiu ale recunósce, în conclusionile sele critice asupr'a unei cronice vechie a Moldovei, pre care dsea o cualifica de c r o n i c a P u t n é n a*), dice ca lucrarea mea, adeca întâi'a editiune a letopisitiilor Moldovei este partiala și nu satisface tóte esegintele sciintiei moderne. Apoi continua: „Nu-si póte închipui cine-va căta lumina aru reversá asupr'a istoriei noastre macaru contestulu analiticu alu variantiloru. Vomu dá unu exemplu: Analele lui Urechia ne suntu cunoscute până acum numai în nisce copie, mai multu séu mai pucinu moderne și modernisate. Fia-care copie diferesce de tóte cele-lalte, și numai critic'a aru fi în stare a restabili testulu primitivu, etc.

Dorința întâiu a dlui Hajden de a se face în privința croniceloru române o lucrare completa, astadi se realizéza prin acésta editiune, care cuprinde tóte cronicile Moldovei și ale țierei Românesci, tiparite și manuscrise, câte ni suntu cunoscute până astadi.

Dorința a dóu'a de a se publicá contestulu variantiloru, credu ca în privința cronicei lui Urechia și a lui Mironu Costinu este implinita! La cele-lalte cronice contestulu variantiloru aru fi de

*) Vedi archiv'a istorica a României tom. III, pag. 33. Acésta cronica va fi reproducu și în colectiunea noastră tom. III.

prisosu, cându s'a luat de basa la tiparire mai totdeun'a însosi originalele! Cátu de a se face o lucrare critica despre letopisetie, în conformitate cu prescriptionile sciintiei moderne, și eu amu esprima acésta-si dorința dejá la publicarea întâiei editiune. Iéta ce dicemu în prefacia acelei editiuni: Sciú ca colectiunea mea va avé încă multe lipsuri, multe fapte reu citate, multe date nepotrivite; dara indreptarea acestor'a este treb'a ori a istoriciloru ce voru întrebuintiá-o, ori a criticiloru ce voru lamuri-o. Ce diceam atunci, o dfeu și acum. Odata tiér'a inzestrata cu publicarea unei colectiuni complete a croniceloru sele, va veni de siguru unu erudit carele va face lucrarea ceruta de d. Hajden. Póte dsea însusi va indeplini acésta trebuința, cá unulu ce are tóta capacitatea pentru a o pótea face cu succesu. Inse, până atunci, lacrarea de mare importantia erá și este de a scapá dela perire analele noastre, cari fiindu numai în manuscrise din di in di au disparutu și, din nenorocire, disparu și astadi!

Cându inse d. Hajden pretinde ca cronic'a lui Urechia aru fi reproducu numai după nisce copie mai multu séu mai pucinu modernisate, dsea este în mare eróre. Cronic'a lui Urechia publicata întâi-si data de mine, este scósa de pre unu manuscrisu, carele, déca nu este originalulu, dara este netagaditu cea dintâiu séu un'a din cele dintâiu copie ale cronicei lui Urechia compilata de Mironu Costinu! Manuscrisulu acést'a numera o vechime de celu pucinu dóue sute de ani!

Ceea ce s'a facutu cu Urechia, s'a facutu cu toti cei-lalti cronicari. Editiunea mea este facuta nu după copie moderne séu modernisate; ea reproduce cu unu respectu filiale, testulu chiaru alu originalulu séu alu copiiloru celor mai vechi cunoscute până ustadi. Nu credu, o spunemu cu óre-si care fala, ca cine-va sa fia avutu sub ochi și sa fia studiatu, unu numeru mai mare, decâtu eu.*) Bibliotec'a publica din Iassi posedo o colectiune interesanta de vr'o dice letopisetie manuscrise. Tóte aceste s'au studiatu de mine, fiindu ca au fostu ale

*) Acésta studiare și colectionare amu începutu ale face încă din anulu 1833.

mele, și după seversirea întâiei editiuni, au fostu cedate biblioteciei.

Bibliotec'a din Bucuresci are asemenea vre-o patru letopisetie; și pre aceste le-amu cercetat, cu tóte ca nu oferu nimic'a interesantu, fiindu numai nisce copie moderne.

Pretotindene unde amu aflatu ca este unu letopiseliu manuscrisu, n'amú crutiatu nici tempu, nici sacrificie spre alu pótea dobendi pentru studiare. Acést'a se va dovedi prin list'a manuscriseloru ce amu întrebuintiatu la publicarea acestei colectiuni, și cu care se va încheiá tomulu alu cincilea alu editiunei.

Din acésta lista în destulu de númeroasa, amu pretentiunea de a posede manuscrisele cele mai vechie, și prin urmare cele mai preciose.)*

Cele espuse mai susu mi dau dreptulu de a spriginí ca colectiunea mea, departe pre a modernisá pre vechii nostri cronicari, li reproduce în

*) Între aceste manuscrise se afla și cartea de musica religiósá psaltichi'a a capelei domnesci din cetatea Némțiului din tempulu lui Stefanu celu Mare.

Asiá, eu posedu copi'a cea mai vechia alu Urechia, compilata de Mironu Costinu, de care am vorbitu mai susu. Posedu originalele croniceloru lui Ionu Neculce, a lui Enachi Cogalniceanu și póte și a lui Simeoou Dascalulu. Mai amu dóue copie fórté vechi ale croniceloru lui Nicolae Costinu și a lui Radu Greceanu, cari se afla în posesiunea familiei mele de o suta unspre-diece ani. Ele, împreuna cu cronic'a lui Simeoou Dascalulu, au fostu cumperate în Constantinopole în anulu 1761, precum o afirma insemnarea autografa a stranchiului meu Enachi Cogalnicénu, frate cu strabunulu meu Constantinu Cogalnicénu, și însusi elu cronicaru. Originalulu tragediei lui Alesandru Beldimanu mi s'a pusu la dispositiune de dlu Dimitrie A. Sturza, carele, în precioasa sea colectiune dela Miclausieni, posedo și d-lui unu mare numeru de Letopisetie manuscrise, dara cari suntu mai nóue decâtu manuscrisele pastrate de mine.

Chronic'a calificata de cronic'a inedita, scrisa de unu logofétu Stefanu, și care se publica în „Trompet'a Carpatiloru“, nu este de cătu o copiare fórté moderna a croniceloru lui Nicolae Costinu și a lui Radu Greceanu, a carei-a singurulu meritu este ca, după ce reproduce o pagina din manuscrisulu moldovenú, apoi prescrie o alta pagina din manuscrisulu munténu, și asiá cuprinde anelele ambelorú țieri.

În anulu 1858, adeca siese ani după publicarea

dimu despre partea de linia ce vine în țăr'a noastră unde controlul e atât de slab și mai potemu dice ca mai nici nu există!

„Esaminandu compturile de exploatarea drumului de feru Lemberg-Cernauti pre anul 1871, avui parerea de reu de a constată ca nu numai nu s'a ținut în sēma dorinț'a exprimata de guvern de a vedé cea mai mare economie dominandu în cheltuelile administratiunei acelu drumu de feru, dară inca ca veniturile-i crescende n'au dreptu rezultatu a face sa scada subventiunea guvernului.

„Astfelu veniturile liniei Lemberg-Cernauti, luate cu unitate, au crescutu în proportiunea următoare :

1866, 1867, 1868, 1869, 1870, 1871

1. 1.07 126 138 152 146

și subventiunea guvernului, asemenea luata că unitate, a variatu în modulu acest'a :

1. 1.087 0.76 0.77 1.20 1.55.

„De unde resulta ca veniturile anului din urma au fostu cu 46 la suta mai considerabile decâtu cele din 1866, ceea ce n'a impededatu că subventiunea guvernului sa se mărească, dela acea epoca, cu 25 la suta. Aceste cifre suntu o elocinte dovēda despre vitiulu administratiunei, pre care-lu semnală-i.

„Chiamându atentiunea consiliului de administratiune alu drumului de feru Lemberg-Cernauti asupr'a desordineloru descoperite în compturi de ministeriulu financiarulu, credu ca trebuie fără a mai întârdi, sa supunu unele fapte la o amenunța esaminare :

„Directorele generalu alu drumului de feru Cernauti, precum și cei doi primi impiegati superiori ai acestei căi, primescu lefuri esorbitante. Mai cu sēma lēf'a directorulu generalu trebuie sa para scandalōsa cându i se va compară cifr'a cu apunamentulu altoru directori de căi ferate. Directorele drumului de feru „Imperatē'sa Elisabet'a“ primescu 15,000 florini pre anu, alu drumului de feru Kaschau-Oderberg are 10,000 fl. că lēfa, 1500 fl. cu titlulu de suplementu și 1500 fl. pentru chirie. Compare-se acestoru cifre salariulu dlui Offenheim. Directorele drumului de feru Lemberg-Cernauti primescu 15,000 fl. că lēfa și 12,500 fl. cu titlulu de suplementu : totalu 27,500 fl. de argintu, ceea ce în anulul din urma a reprezentatu 34,000 fl. de

a dōn'a cuprinde și Letopisetiile Valachiei, cari în cea mai mare parte, au fostu publicate, precum am mai disu, în magazinulu istoricu, și s'au tiparitu și tōta fidelitate testulu aflatu în originale și în copie cele mai vechi cunoscute. În reproducerea lor, eu am pusu unu deosebitu și santu scrupulu, pentru a pastră limb'a în care ei au scrisu. Modernizare nu s'a facutu decâtu în privinț'a caracterelor latine pre cari le-am adoptatu la această editiune, din cauza ca literile cirilice au devenitu necunoscute la cea mai mare parte din cetitori, și ca scopulu principalu alu lucrării mele este d'a popularisă în generatiunea actuala, cunoscinti'a vechilor nostri chronicari, și prin urmare istori'a noastră nationala, asi cum ea este scrisa de dansii, în limb'a lor naiya, pittorēscă, și adesea chiaru sublīma.

Sum dara în dreptu a me maguli ca lucrarea mea, fără a fi perfecta, n'a fostu a unui simplu editore.

Înainte de a finî, voiescu a arētă diferenti'a ce

Chroniceloru complete ale Moldovei, și diece ani dupa publicarea în Magazinulu istoricu a chroniceloru lui Radu Grecēnu și a lui Radu Popescu, dlu George Ioanide, chiaru în București, a publicatu dōne volume qualificate de istori'a Moldo-Romāna, și dându-le că reproducțiune a nisce manuscrise vechi, cele despre Moldavi'a gasite în monastirile Cozia și Sierbanesci, și cele despre Valachia că aflate în orasiulu Chisineu de Ierodiaconulu Daniulu, cându se află acolo în surghiuniă cu Mitropolitulu Gregore. Și dlu librariu Ioanide afirma, inca, că marea descoperire din monastirile Cozia și Sierbanesci s'a facutu de unu eminentu profesor de istoria din gimnasiulu Santului Sav'a! Hei bine, în faptu volumele publicate de dlu Ioanide nu suntu de cătu reproducțiunea unor copie moderne ale chroniceloru lui Nicolau Costin, Radu Grecēnu și Radu Popescu, publicate de diece ani mai înainte, cea antăiu cronica de mine, între Letopisetiile Moldovei, și cele dōne din urma în Magazinulu istoricu alu lui N. Balcescu.

Singurul lucru nou ce contienu acele volume este fragmentulu despre începutulu Romanilor pre care dlu Hasdeiu lu atribue Moldovenulu Nicolae Milescu. Eu reproducu acestu fragmentu în volumulu întâiu alu acestei editiuni; înse din începutu facu rezervele mele în privinț'a paternității data de dlu Hasdeiu. Dni cele întâiu pagine cetitorulu se va convinge ca acestu fragmentu are de autoru unu român de preste Oltu, carele se vede ca nici a cunoscutu Moldova,

harthia! D. Ziffer, ingineru siefu, și d. Liskowetz, inspectore superioru alu drumului de feru Lemberg-Cernauti, primescu fia-care 8000 fl. că salarie, preste 10 fl. pre di cându calatoresce.

„E unu faptu constatatu și cunoscutu de ori-cine ca nici directorele generalu, nici cei doi primi impiegati nu-si implinescu datori'a de a lucră cu activitate ceruta de functiunea ce ocupa.

„Unu altu vitiu, cu care se inapoieza functionariloru și baietiloru de biurouri banii ce cheltuescu, fără nici o trebuintă, pentru trasuri. Astfelu acesti domni iēu trasuri cându se docu dela biurourile directiunei generale, situate în piat'ă Schwarzenberg, la administratiunea impositeloru, la inspectiunea generala și la ministerie. Adesea se întempla ca impiegatii nici nu suntu în stare sa motiveze aceste curse, ceea nu oprescu sa le fia pțitate.

„Nu voiu sa citezu decâtu unu singuru exemplu pentru aceste abusuri : d. Galu ingineru superioru, ocupatu în biurulu drumului de feru Lemberg-Cernauti, a primitu dela directiunea generala cându a parasitu Lembergulu că sa se stabilēscă în Vien'a, 1,000 fiorini că în demnitatē. Din acesti 1000 fiorini, 82 erau pentru casele destinate a primii mobilele, 100 pentru impachetare, 104 pentru cheltueli de transportulu mobilarulu casei dlui Galu până la gara și dela gara până la nōn'a locuintia.

„Schimbările continue ce se facu în persōnele drumului ferat Lemberg-Cernauti-Iassi dovedescu asemenea unu vitiu alu administratiunei, fōrte vatămătoare pentru interesele acestui drumu de feru și fără exemplu în alte administratiuni.“

Pre lini'a Lemberg-Cernauti, inaugurata în 1866, nu mai e decâtu unu singuru impiegatu dintre cei ce au asistatu la această inaugurare : acee'a-si lini'a nu mai are decâtu 12 functionari din căti a primitu în 1869 și 16 din cei admisi în 1870. În cursulu anului 1871, siepte-dieci și optu de impiegati si-au schimbatu domiciliulu și în primul trimestru din anulul acest'a 31 impiegati din 146 au fostu stramutati. Dēca acest'a va continuă, la finele lui 1872 mai toti impiegtii 'si voru fi scimbatu domiciliulu.

„Cu tōta reorganizarea, la care au fostu supusu serviciulu în lun'a lui Augustu din anulul trecut, directiunea generala e meru de 100 de leghe de-

esiste între întâi'a și a dōn'a editiune. Cea d'ana tăiu cuprindea numai Letopisetiile Moldovei; acest'în deosebi într'unu micu numeru de esemplare. Această editiune mai cuprinde și unu numeru de chronice și de fragmente cari mi au venitu la cunoscinti'a dupa editarea primei colectiuni. Cele privitoare la Moldov'a voru fi tiparite în tomulu alu treilea, cele ce se raporta la țăr'a-romanēscă voru intră în tomulu alu patrulea!

Editiunea acest'a mai are unu meritu. Potemu spriginî ca chronicele nōstre și țēra finitulu cu anulul 1766; de atunci în cursu de unu seculu întregu, mai nu avemu anale, cari se ni fi pastratu evenimentele acestui seculu. O singura exceptiune formēza Eteri'a grecēscă din 1821 : ea a datu nascere Tragediei lui Beldimanu și unei descrieri a întemplărilor, sēu mai bine dīcēdu, unei colectiuni de documente din acea epoca, cari s'au publicatu de dlu Cesaru Boliacu în „Tromp. Carp.“*)

Lacun'a amu socotitu a o indeplinî cu tabele istorice ale Romāniei, cari, fără a fi o istoria, în sensulu largu alu cuventulu, totu-si voru reproduce în ordinu chronologicu tōte evenimentele, tōte actele importante seversite în Romāni'a dela 1766! La acest'a data me voiu oprî, nevoindu a face istori'a contimpurana, și inca mai pucinu a me rostî asupr'a unor evenimente recente cari au schimbatu faci'a Romāniei, și a caroru-a consequentiē nu suntēmu inca în stare de a le apreciă, cu unele că nu suntu inca deplinu desfășurate.

Tabelele istorice voru formă volumulu alu cincitea alu colectiunei, care se va incheiă cu notițele biografice ale chronicariloru, și cu facsimilele manuscriseloru celor mai vechi și mai remarcabili.

Socotescu ca este timpulu de a pune capetu unei prefacie, carea dejă a devenitu prea lunga. Si aci, nu potu amî luă dela cetitori unu adio mai

*) D. Papiu Ilarianu a publicatu în Thesaurulu de monumente istorice unu chronografu alu țērei romanesci, scrisu de Dionisie Eclesiachulu dela 1764 până la 1814. Publicamū și noi această cronica în colectiunea noastră, Tom. IV. Înse trebuie sa notāmu ca autorulu ei nu se deosebescu precum o recunōsce și dlu Papiu Ilarianu, decâtu prin o mare ignorantiă, chiaru în privinț'a evenimenteloru din launtru ale Romāniei,

parte de calea ferata, incredinta administratiunei sele, cu tōta acea reorganizare, directorele generalu și impiegatii superiori iau meru salare cu atātu mai puțin în proportiune cu lucrările lor, cu cătu nu se ocupa numai cu calea ferata Lemberg-Cernauti.

„În considerarea tuturor acestoru impregiurări și altoru abusuri pre cari dejă le-amu semnalatu, administratiunea actuala a drumului ferat Lemberg-Cernauti-Iassi nu respunde nici esigintiloru sarcinei sele, nici acelor'a ce guvernulu are nu numai dreptulu, dară chiaru și datori'a de ale reclamă dela o companie pre care o subventionēdă.

Prin urmare me unescu cu ministeriulu de finantie spre a somă inca odata, cu seriozitate, pre consiliulu de administratiune sa-si schimbe lini'a de conduita, în interesulu tesaurulu și alu întreprinderi. Ceru dara consiliulu de administratiune alu căiei ferate Lemberg-Cernauti-Iassi :

1. Sa redacteze, în întielegere cu inspectiunea generala a drumurilor de feru austriace, unu proiectu de reforma, care trebuie sa ni se supuna, d'aci preste 15 zile;

2. Sa-si aduca aminte în privinț'a lefuriloru dierctorulu generalu și ale celoru doi primi impiegati ai sei, ca cu inceperu dela alu 4-le trimestru din anulul acest'a guvernulu nu va mai contribui decâtu cu 10,000 fiorini celu multu la apunamentele celui dintăiu și cu 5,000 fiorini pentru fia-care dintre cei doi impiegati superiori;

3. Sa pretinda dela acesti domni a-si consacra tōta activitatea lor pentru întreprindere;

4. Sa pue capetu modulu impuțabilu cu care a platitu până acum cheltuelile de calatorii, de transportu, etc., mai multu sēu mai pucinu inutile, și sa-mi presinte, de aci preste 15 zile, unu proiectu care sa determine sumele ce se voru efectua de aci înainte pentru asemenea scopuri;

5. În fine sa-si stramute impiegatii cătu se pōte de puțin, pentru cuventulu ca aceste schimbări santu vatămătoare serviciulu și contrarie reguleloru economiei.

În casu cându nu se va conformă în tōte privințiele cu această injectiune și nu ni s'aru supuna în terminulu fiesatu proiectele de reorganizare reclamate, voiu procede, fără a mai întârdi, conformu articolulu 12 din legea dela 14 Septemvru 1854,

potrivitu, decâtu reproducēdu acelea-si cuvinte ale marelui istoricu alu Franciei *) cu care amu incheiatu și prefaci'a la întâi'a editiune. Aceste cuvinte mai cu deosebire se potrivescu cu situatiunea actuala a Romāniei, cându vedemu atātu de pncina anima pentru a aperi demnitatea nationala, și atātu servilismu din partea aceloru ce au dreptulu și datori'a de a pune pre guvernanti pre calea drēpta, pre calea romānēscă!

„În acestu timpu de patime politice în care este asiă de greu, cându cine-va și simte ce-va activitate de spiritu de a se ascunde agitatiunei generalu, credu ca amu gasitu unu miculu de repaus în studiulu seriosu alu istoriei. Nu ca privirea trecutulu și ispit'a seculiloru me facu sa mē lēpedu de antăiele mele dorinție de libertate, că de nisce ilusioni ale junetiei; din contra, eu me lipescu cătra ele din multu în mai multu. Totu iubescu libertatea, dară cu o afectiune mai pucinu nerabdatōre. Imi dīcu ca în tōte epocēle și în tōte țērele, s'au aflatu multi ōmeni cari, într'o situatiune și cu opiniuni deosebite de ale mele, au resimțitu aceea-si nevoia că și mine, dară ca cei mai multi au muritu înainte de a vedé realizandu-se aceea ce ei anticipau în idea. Lucrarea acestei lome se seversiescu încetu; și fia-care generatiune ce trece nu face decâtu a lasă o petra pentru zidirea edificiulu ce-lu visēza spiritele ferbinti. Această convictiune, mai multu grava de cătu trista, nu slabescu pentru individi datori'a de a merge dreptu printre insielatiunile interesulu și ale desiertatiunei, nici pentru popōra datori'a de a-si pastră demnitatea nationala! căci dēca nu este decâtu nenorocire de a fi impilatu prin poterea impregiurariloru, este rusine de a se arētă servilu!“

M. Cogalniceanu.

Satulu Ripile,
în 14 Augustu 1872, a opt'a aniversare a promulgarei legi rurali.

*) Letres sur l'histoire de France par Augustin Thierry Letre premiere.

